

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

ALBALAT DE LA RIBERA

LA RIBERA BAIXA

ACADEMIA
VALENCIANA
DE LLINGÜA

AJUNTAMENT
D'ALBALAT DE LA RIBERA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

RECULL I TEXT
Pere-Joan Hernandis Sancho
Juli Jordà Mulet

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Albalat de la Ribera, 155

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Albalat de la Ribera

ISBN: 978-84-482-5693-7
Depòsit legal: V-348-2012
Impressió: Fernando Gil, S.A.

www.avl.gva.es

ALBALAT DE LA RIBERA

La vila d'Albalat de la Ribera està situada en la Ribera Baixa, sobre un lòbul del riu Xúquer, que l'envolta i li conferix una fisonomia ben particular. El nom és d'origen àrab: *al-balat*, que significa 'el camí' i fa referència a la via Augusta. El poblament és molt antic, i així ho testimonien les restes arqueològiques que situen l'origen d'Albalat en el Bronze antic. Però el poble naix com a tal –integrant-se en l'entorn europeu i occidental– l'any 1238, amb Jaume I, que conquistà la vila quan preparava l'assalt de València, com narra en el *Llibre dels feits*.

El senyoriu d'Albalat ha passat per diverses mans al llarg de la història: el 1238 el rei Jaume I el concedí al bisbe de Saragossa. L'any 1317 la vila passà a Gonçal Garcia. El 1330, este aconseguí, d'Alfons el Benigne, el dret de franquícia, el mer imperi, per als habitants de la vila. El 1347 esdevingué patrimoni de la Corona, i poc després passà a mans dels Maça de Liçana. L'any 1472, Ferran el Catòlic concedí als comtes de Cocentaina, concretament a Joan Roís de Corella, el privilegi de celebració de mercat cada dimarts. El 1494 passà als Castellví, i el 1510, als Borja; finalment, l'any 1687, als comtes de Sellent –després marquesos de Bèlgida–.

El nucli urbà, que s'adapta a la forma del meandre del Xúquer, té el centre en la plaça de la Cort del Justícia, que s'unix pel carrer Major amb el pont que travessa el Xúquer, tot just on antigament es trobava el pas de la Barca. Des del conjunt constituït per esta via principal i la plaça s'estenen una sèrie de carrers que conserven encara el traçat tradicional, amb cases que segueixen la tipologia rural, àmplies i acollidores, que conviden a la tranquil·litat. Entre les construccions emblemàtiques cal esmentar l'església de Sant Pere Apòstol, construïda a finals del segle XVII pel mestre d'obres Gaspar Díaz, amb planta de creu llatina i cúpula central; l'ermita de Sant Roc, amb un curiós campanaret triangular; la Casa de la Vila, construïda el 1644; l'escorxador municipal del 1900, que hui acull la biblioteca; el pont de ferro, una suggeridora mostra de l'enginyeria de principi del segle XX, i el mercat municipal. Finalment, és important destacar la construcció d'una font en la plaça de la Cort que incorpora escultures de Manuel Boix.

En l'activitat econòmica destaca l'agricultura. Cavanilles ja escrivia abans de 1795 que «sus delicias són la huerta y, mucho más, los arrozales». El terme municipal és pràcticament pla, i limita al sud amb el riu Xúquer, que el separa de Polinyà; a l'est, amb Sueca; al nord, amb Sollana, i a l'oest, amb Algemesí. Té una superfície de 14,4 km², tota de regadiu, amb aigua procedent de la séquia Real del Xúquer. Es conreen

majoritàriament els tarongers (779 ha) i l'arròs (500 ha). Es caracteritza per ser una zona humida dins del Parc de l'Albufera, plena de séquies i ullals. Cal destacar l'ullal Gros, el de la Mula i el de la Senillera, que aporten aigua de gran qualitat. Sobre esta base agrària s'ha desenvolupat una àmplia xàrcia de servicis i infraestructures culturals i esportives modernes.

La indústria derivada de l'agricultura està representada pel molí arrosser Passamar, al qual s'ha d'afegir la cooperativa agrícola d'Albalat, que comercialitza taronges i arròs, una empresa de plantes ornamentals i una altra de comercialització hortofructícola. També el sector de la construcció té un gran pes en l'ocupació laboral dels albalatencs. A més, s'ha creat un polígon industrial amb empreses de pintures i derivats, de mobles i fusteria, de metall i ferratges, de joguets, etc., que amb el comerç i els servicis constituïxen i diversifiquen l'economia local.

Albalat compartix la gastronomia de la zona de la Ribera i l'Albufera: els arrossos i la seua gran varietat de preparació, les anguiles, les ensalades i les verdures. Per festes es preparen coques escudellades i de sagí, rotllets d'anís i corones, mones de carabassa i altres dolços.

Entre les festes que s'hi celebren trobem les d'Agost, l'origen de les quals se centra en les celebracions religioses. Destaca la processó del Crist de les Campanes, el 17 d'agost, que segueix el model de les processons valencianes barroques i s'estructura segons l'esquema de la història de la salvació. A partir de l'ingredient religiós, s'han sumat a la festa altres aspectes més lúdics, com les mascletades i els castells de focs artificials, les revetles i les cercaviles. A mitjan octubre se celebren les festes de Sant Roc, que en principi eren només d'un barri, però que hui tot el poble sent com a pròpies. L'element principal és la participació popular i la desinhibició. La festa se celebra al voltant de les ermites de Sant Roc i de Sant Sebastià, centre neuràlgic del barri homònim.

A més, en el poble també hi ha diverses manifestacions de les festes populars, com les fogueres per Sant Antoni, el costum de fer els rotllos per Sant Blai i dur-los a beneir, la Candelera, la Pasqua, fins al segon i el tercer dia (un costum que ens unix a la resta de terres mediterrànies de la Corona d'Aragó), i la festa de Sant Vicent, així com també les diverses manifestacions per Nadal.

ELEMENTS FÍSICS I POBLAMENT

Hidrografia natural

Font de l'Alfatara
Font de la Illeta
Font de Segura
Riu Xúquer
Ullal de la Mula

Ullal de la Senillera
Ullal de les Ànimes
Ullal Gros
Ullals de la Tancada
Ullals del Mallorquí

Hidrografia artificial

Braç de la Barca
Braç de les Capes
l'Escorredor
Parada de Jupetí
Parada de Maset
Parada de Polsera
Regant de la Costera
Regant de Senent
Regant dels Comuns
Séquia de Campanar
Séquia de l'Ullal
Séquia de la Baronessa
Séquia de la Bova
Séquia de la Sarguereta

Séquia de la Senillera
Séquia de la Tancada
Séquia de les Casetes
Séquia de Moncofa
Séquia de Nou Pams
Séquia de Setze Pams
Séquia del Barranc
Séquia del Mallorquí
Séquia del Molí
Séquia del Rei
Séquia dels Ullals de la Tancada
Sequiol de Gasparo
Sequiol dels Recolzes

Poblament

Albalat de la Ribera
Casa de l'Ermità
Casa de la Manga
Casa de la Tia Antònia

Caseta Omella
Corral de la Manga
el Mirador
el Xalet

Altres llocs d'interés

Cementeri
El Molí
Pont d'en Godes
Pont de l'Anell
Pont de la Fàbrica

Pont de les Baranes
Pont de Montagut
Sequer de Quinzo
Sequer del Reiet
Trilladora de Tenedor

PRESENCIA HUMANA

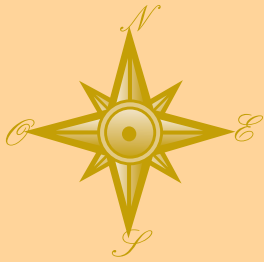
Partides i paratges

Buda	l'Arena
Catalina	l'Hort Llarg
el Camp Gran	la Carriona
el Creuer de Balaguer	la Costera
el Mallorquí	la Fleixenera
el Molí	la Mola
el Morelló	la Sénia
el Pantà	la Tancada de la Vila
el Racó	la Tancadeta
el Racó (del Riu)	la Vint-i-huitena
el Salt	les Jovades
els Campassos	les Terres Noves
Entre-séquies	Madre
l'Alfatara	Moncofa
l'Algoleja	Montolivet
l'Alter	Palmella
l'Alteret	Segreny
l'Alteró	

Vies de comunicació

Camí de l'Algoleja	Camí de la Vint-i-huitena
Camí de l'Alter	Camí de Moncofa
Camí de l'Ullal	Camí de Palmella
Camí de la Costera	Camí de València
Camí de la Dula	Camí del Mig
Camí de la Fleixenera	Camí del Morelló
Camí de la Mola	Camí del Pantà
Camí de la Séquia de l'Ullal	Camí del Realenc
Camí de la Tancada	Caminàs del Morelló
Camí de la Tancadeta	Carretera de Sueca
Camí de la Vilanova	l'Assagador

Elements físics i poblament

- Capital de municipi
- Carretera
- Riu
- Séquia
- Molí
- Font, ullal
- Casa, corral
- Obra hidràulica
- Cementeri
- Pont
- Sequer

TERME D'ALGEMESÍ

TERME DE SOLLANA

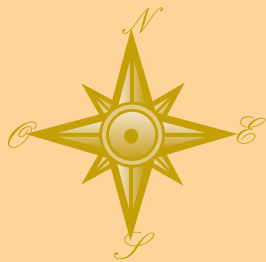
TERME DE SUECA

Albalat de la Ribera

TERME DE POLINYÀ DE XÚQUER

Presència humana

- Capital de municipi
- Carretera
- Camí
- Riu
- Partida
- Paratge

TERME DE SOLLANA

TERME D'ALGEMESÍ

TERME DE SUECA

 Albatat de la Ribera

TERME DE POLINYÀ DE XÚQUER

